

КОЛОМИЙСЬКА ХВИЛЯ

Література,
мистецтво, наука:
збірник

Зміст

Редакційна колегія:

Микола Васильчук
(секретар)
Дмитро Гриньків
Валентина Гаврилова
Іван Николайчук
(музичний редактор)
Вікторія Плахта
(голова)
Василь Рябий
(секретар)
Ярослава Ткачук

Видання
приурочено
X Міжнародному
гуцульському
фестивалю
в Коломиї

ISBN 966-7806-03-0

© «Вільний голос»,
упорядкування,
редагування,
художнє оформлення, 2000

I. ЗАСПІВ

Плахта Вікторія. В неперервному творчому ритмі...	6
Васильчук Микола. ...бо Париж — велика Коломия..	10
Малащук Андрій. Рекреація душі міста.....	13

II. КОЛОМИЄЮ НАСНАЖЕНІ

Савчук Микола. Коломийка.....	16
Васильчук Микола. Поетична коломияна (українські, польські, російські поети про Коломию і Коломийщину: напрями, ідеї, тенденції).....	22

III. І ДУША ОЗОВЕТЬСЯ СЛОВОМ: ПОЕЗІЯ

Мельничук Тарас. Стонадцять струн цимбали мають (з неопублікованих віршів).....	40
Іван Іов. «Мої думи і в сонце вкраплені...».....	46
Мельник Борис. «Неба синь в очах твоїх відбита...»..	51
Свищук Ярослав. «Які на цій землі страшні контрасти...».....	54
Лазарук Мирослав. Коломия (поема-хроніка).....	57
Рябий Василь. Бездонна свіча.....	65
Стефурак Неоніла. Добірка поезій.....	75
Бабій Ольга. Добірка поезій.....	82
Томенчук Богдан. «Сповідайтесь, мої тривоги...».....	88
Васильчук Микола. Обличчя семи дзеркал.....	94
Слоп'ювська Ольга. Соната для коханого.....	105
Ярош Ярослав. Добірка поезій.....	118
Кметюк Надія. Добірка поезій.....	128
Томенко Марта. Добірка поезій.....	133
Ясіньський Ярослав. Добірка поезій.....	136
Василик Люба. Добірка поезій.....	141
Стефурак Іван. Добірка поезій.....	146
Савчук Микола. Як негир женивсі.....	150
З поетичного потоку (Крижанівський Іван, Михайлищук Василь, Олійник Анатолій, Руданець Ольга, Іванович Тетяна, Руданець Ярослав, Усип Дарія, Кравчук Богдан, Книгицька Марія, Іваночко Василь, Сазонова Марія, Ужитчак Іван, Ужитчак Дмитро, Кучірка Михайло, Тимофіїв Наталія, Коновалюк Дмитро, Комендант- Кутиньська Лариса, Дроник Василь, Болехівська Уляна, Вітенко Олександра, Долінська Юлія, Ремша Анеля).....	153

Комп'ютерний набір —
Галина Євсікова

Комп'ютерний дизайн —
Ігор Зварич

Коректор
Ольга Гаврилюк

На обкладинці
використано знімок
Яреми Проціва
з циклу
«Обличчя нічного міста»

Здано
до складання 20.04.2000.
Підп. до друку 05.09.2000.
Формат 60х84 1/16.
Тираж 2000 примірн.
Замовл. № 668.
Гарнітура NewtonC 10/11.
Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 18,1

Форму-оригінал книги
виготовлено
в комп'ютерному центрі
газети «Вільний голос»:
78200, м. Коломия,
вул. Романа Шухевича, 5 А.

Книгу видруковано
в Коломийській районній
друкарні:
78200, м. Коломия,
вул. Маркіяна Шашкевича, 6.

IV. І ДУША ОЗОВЕТЬСЯ СЛОВОМ:

ПРОЗА

Федюк Павло. Ностальгія за скрипкою. Гуцульська мадонна у весільній сорочці (новели).....	166
Андрусак Михайло. Калинова пісня (новела). Князь роси (поема-притча).....	172
Гришків Дмитро. Досина трійця.....	175
Ткачук Богдан. Гарвіла (оповідання). Довбуша тільки поранили? Він сам себе вбив? (польський варіант легенди).....	180
Кох Алла. Чому у сонечка подвійні крильця. Як зима помирила горобця і синичку. Про повітряну кульку (казки).....	190

V. У ПОШУКАХ ВІДКРИТТІВ

Бойцян Володимир. Читальняний рух на Коломийщині в XIX — на початку XX століття.....	194
Глаголюк Василь. Просвіта: крок за кроком.....	208
Васильчук Світлана. Учився в рідного народу (штрихи до портрета академіка Мирослава Стельмаховича).....	218
Івахнюк Ігор. Обрядовий хліб на Гуцульщині.....	225
Ткачук Ярослава. Гуцульська та покутська вишивки (локальні художні особливості, функціональне призначення, матеріал і техніка виконання).....	232
Савчук Микола. Як у нас прозиваються.....	244

VI. СЛОВО І МУЗИКА

Хромей Михайло, Циганков Дмитро. Понад Прутом моя Коломия.....	258
Данькевич Володимир, Циганков Дмитро. Завітайте до нас, в Коломию.....	260
Бакай Микола, Дворський Павло. Смерекова хата.....	262
Геник Богдан, Венгриновський Кароль. У Пруті кола мили чумаки.....	264
Юрачковський Микола, Венгриновський Кароль. Моя Коломия.....	266
Лігостов Вілен, Николайчук Іван. Найсвятіше у світі.....	268
Довірак Михайло. Моя кохана Коломия.....	270
Курко Любов, Боднарєнко Євген. Писанкова Коломия.....	272
Калачик Микола, Ткачук Степан. Журавлик.....	274
Клапчук Богдан, Николайчук Іван. Русонька.....	276
Тимофіїв Михайло. Чарівний край.....	278
Графіка Ольги Курдибан.....	280

... БО ПАРИЖ — ВЕЛИКА КОЛОМИЯ

Коломия — ворота Гуцульщини, через які ось уже багато років іде основний потік людей та ідей на Гуцульщину і навпаки. Для всієї Гуцульщини Коломия була і залишається Нашим (за Іриною Вільде), Містом (за Романом Іваничуком), кращим, аніж Париж (за Лукою Данкевичем), тобто, «Нашим Містом, кращим, аніж Париж».

У пам'ять Коломій вкарбовано імена просвітителя Миколи Верещинського (на свій кошт видав «Русалку Дністровую») і юного Якова Головацького (ходив до Верещинського по гроші на книги), фольклориста Григорія Ількевича і поета та перекладача Григорія Боднаря. Саме Коломій, а не Львову чи ще якомусь містові, належить право на започаткування перших українських музею і книгозбірні, що постали революційної «весни народів» 1848 року. Тут же, в Коломій, поставили й першу українську виставу — перероблену Іваном Озаркевичем під галицький колорит «Наталку Полтавку» Івана Котляревського.

У роки революційної реакції в Коломій оселився Лука Данкевич, який опублікував перші українські байки значно раніше за Леоніда Глібова.

Нова епоха в житті Коломийської округи розпочалася з відкриттям у місті гімназії і появою тут Теодора і Михайла Білоусів. Епоха Білоусів тривала в Коломій з 1864 року, коли тут вони відкрили першу в Галичині українську приватну друкарню, й аж майже до початку Першої світової війни; десятки газет і журналів, сотні книг і брошур. Зокрема, й перша в галицькій провінції газета «Голос народний», що з'явилася 1865 року.

Імена, факти, події. Юрій Федькович, який мріяв у Коломій заснувати літературний часопис, Михайло Драгоманов, Леся Українка, Кесар Білиловський, чиї твори тут друкували. Остап Терлецький і Михайло Павлик, підсудні на першому судовому процесі над соціалістами у Львові. А з ними — й Іван Франко, для якого Коломия ніколи не була гостинною... Йосафат Кобринський, автор «Букваря» і «Способу борзо виучити читати», виданих ще 1842 року, уславився своїм подвижництвом у справі побудови українського народ-

ного дому в
силь Стефан
штайн. По
динські — Я
льовський. Д
Ловлю с
більше ризи
не згадати
газет й ав
вими війна
Атаманюк
Ткачук, М
коломийсь
Николиши
видавницт
з різноман
цювали ю
дятин на
Нарешті
з дружин
кінця —
раїнську
І чо
Народно
«Гуцуль
мистецт
цять ти
це ще не
збірки,
Баг
голове
Орест
учений
шовідкр
дала з
Стром
ка... У
шу кни
Кол
Василь
Гуцуль
гий зр

ного дому в Коломиї... Викладач гімназії Теофіл Грушкевич. Гімназисти Василь Стефаник, Лесь Мартович. Видавці — Юліан Насальський та Яків Оренштайн. Поети Сильвестр Яричевський, Ілько Гаврилюк; батько і син Гординські — Ярослав і Святослав. Січковий організатор і видавець Кирило Трильовський. Дочасно згаслий письменник і перекладач Лесь Гринюк...

Ловлю себе на думці, що чим ближче до дня нинішнього, тим більше й більше ризикую перетворити цю публікацію у звичайний перелік імен. Бо ж як не згадати цікавого періоду української державності з іменами редакторів газет й авторів книг, літературно-мистецького процесу в період між світовими війнами? А їх чимало — людей, чиї долі пов'язані з Коломиєю: Василь Атаманюк, Мирослав Ірчан, Мелетій Кічура, Микола Матіїв-Мельник, Іван Ткачук, Марійка Підгірянка, Володимир Павлусевич. А чого лише вартують коломийські сторінки життя і творчості Андрія Чайковського чи Дмитра Николишина! Коломия міжвоєнного періоду — час, коли тут діяли численні видавництва, редакції, друкарні, зокрема, й відомого часопису «Жіноча доля» з різноманітними додатками, керованого Оленою Кисілевською. Тут же працювали юна Ірина Вільде і вже навчений життям Іван Зубенко. В селі Молодятин на Коломийщині Ольга Кобилянська писала свого «Апостола черні». Нарешті, тут, у Коломиї, Василь Микитчук віддав у заставу власну хату, а з дружиною і дітьми пішов у комірне, щоб довести задуману ним справу до кінця — видати тритомну «Українську Загальну Енциклопедію», першу українську енциклопедію.

І чого б то Коломиї не бути воротами Гуцульщини, як саме тут при Народному домі Володимир Кобринський у середині 1930-х років відкрив музей «Гуцульщина», нині — знаний у всьому світі Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, в якому зберігаються більш як двадцять тисяч експонатів, хоч виставлено для огляду рівно десяту частку. Та це ще не все, бо ж нині ще маємо й музей історії міста Коломиї, і приватні збірки, зокрема, велику колекцію-музей Романа Яворського.

Багато що зникло у вирі війни, в ході повоєнного терору. Але не загинуло головне — дух людей. Тому, певно, один з перших українських есперантистів Орест Кузьма на засланні в Сибіру виростив великий фруктовий сад. Інший учений — Михайло Клапчук, відірваний від рідного ґрунту, став одним з першовідкривачів історії Центрального Казахстану. А ще ж людей доля порозкидала за моря-океани, як літературознавців Богдана Романенчука, Остапа Стронецького, письменників Анатолія Курдидика і Ростислава-Романа Єндика... У Коломиї приходив до тями після таборів Юрій Шкрумеляк, писав першу книгу про Василя Стефаника Василь Костащук.

Коломийщина — то край трьох академіків: Володимира Грабовецького, Василя Лизанчука, Мирослава Стельмаховича. Перший вникнув в історію Гуцульщини, відслонив запону над реальною постаттю Олексі Довбуша. Другий зробив немало для того, щоб ми усвідомили себе українцями, народом

державним. А третій довів, що дітей треба вчити не по-чужинськи, а на традиціях рідного народу... Нині Коломия стає практично університетським містом, і ведуть сюди студентів дороги, передусім, з Гуцульщини.

Літературне середовище 1950-60-х років у Коломії творили Михайло Хро-
мей, Ярослав Свищук, Борис Мельник, Володимир Данькевич. Не раз бував
тут і Тарас Мельничук, який після років ув'язнення знову повернувся сюди,
щоб у Коломії стати Шевченківським лауреатом.

Коломийщина рідною залишається для багатьох письменників-спілчан, бо
хоч і далеко вони звідси, та рідні дороги — ваблять. Дмитра Павличка, Рома-
на Іваничука, Василя Герасим'юка, Неонілу Стефурак, Мирослава Лазарука,
Ольгу Слоньовську, Михайла Григоріва, Павла Федюка, Марію Людкевич,
Ярослава Яроша, Любов Василик, Орису Яхневич, Михайла Пилатюка... Наше
відродження останнього десятиліття неможливо уявити без газети «Агро»,
яку очолювали Дмитро Захарук, Ольга Бабій, без видавництва «Світ», керо-
ваного Василем Рябим, без видавничо-поліграфічного товариства «Вік», яким
опікується письменник і видавець Михайло Андрусяк.

То справді мистецькі особистості — Микола Савчук, Богдан Томенчук,
Алла Кох, Дмитро Гриньків, Ярослав Ясінський, Надія Кметюк, Ярослав Ру-
данець, Дмитро Ужитчак, Михайло Довірак, Параска Шовкова... і ще добрий
десяток імен.

Коломия справді велика духом, якщо зуміла заснувати власну літературну
премію — імені Тараса Мельничука — і назвати чотирьох лауреатів, причому
трьох — з-поза меж Коломийщини. Коломия — місто, в котрому виходять з
десяток газет, а віковий досвід акумулюється в «Енциклопедії Коломийщи-
ни», над якою працюють ентузіасти, якими керує Микола Савчук. Тут, у
Коломії, літературні течії злилися в єдине літературне товариство — «Плин»,
кероване письменником Василем Рябим.

У Коломії література тісно сплетена з музикою, образотворчим мистец-
твом. Тому й маємо феноменальне поєднання — слово і деревопластика у
Василя Андрушка, слово, малярство, виконавська діяльність — у Марти То-
менко...

Коломия, як свіже повітря, п'янить. І ми, щасливі єдністю з нею, може-
мо годинами говорити про її сучасне і минуле, проникати в неї все глибше і
глибше, доки самі не стаємо Коломиєю.

Микола ВАСИЛЬЧУК,
член Національної спілки
письменників України.